

אחרת מפני טענת הכרחיות לא
לך אדם עם אשה אחת בשוק
אפילו עם אשתו ואין צורך עם
אשה אחת מפני טענת
הכרחיות נאמר לא לא קריב
והנאמר לא לא קריב לרוב
המכירה לרוב הכרחיות לא חקירה
לכעור לפיכך אמר חכמים
הרחק מן הכעור וכן הדומה
לרובן. מוטב וקל שמא
יבא לטמא המור. ודין
למנוח קלה שיבא לטמא
דבר. ודין הוא אמר במסכת
עירובין טעם סנה כשעשוי
במסכת עירובין טעם וזו במסכת
שעריא סנה כשעשוי אף
שבעים וקנים. ודבר אחר במסכת
עירובין טעם אף בעצת קלות
הכרחיות סנה כשעשוי במוסד
ששאר אחר עושין אותו ודין
מביאם אותו לרוב העולם
דבר. הא כיצד אשתו נדה
עמו בבית וזה משפט וזה
אין משפט וזו אדם וזה
אין אדם ידע כי שואב לו
כלים האם אינו מתיירא אלא
ממי שפוקר על המכירה וכן
אחר אמר בחלה וכן אחר
אמר בראשית הנה אמר ליה
[ל' אלא] מנות קלות הרכות
כשעשויים שבמסכת ששאר
עושין אותו מביאות אותו
לרוב העולם דבר.

ציונים
הברכות מן: ו לעצמות הגר"א
נראה לדין כולל ברכות
מג: והענין שיהי' ולעצמות
המפריס "אחר האשה" הדין
ברכות סא. עירובין יח:
ו במדבר ובה יח. ועי' חולין

סענת הכריות. שהושדך אותו הכל שאין בקראין בקרובותיו. (כ"י) הרחק מן הכעור. ודבר
שהוא גנאי. (כ"י) מוטב הקד. להתייחד ולדבר אפילו עם קרובים כדלעיל. (כ"י) ערומים
חשים זו כ"י. כחשים הנתונים באוצר מפני חשיבותן כך ישראל נקראו מכל העמים
שהכל נהיך מזה. (עי' כ"י) סנה כשעשויים. כי הסנהדיין עושים סיגים וגדרות לכני" שלא
יכשלו באיסורי תורה ודי"ש סנה כלומר כני" היא מסויגת בסנהדיין (כסא דחמק)

ולא יספור עם האשה פשוטו, ואפילו עם אשתו, ואין
צריך לומר עם אשה אחת, מפני טענת הפירוש. ולא
לרוב אדם עם אשה אחת, מפני טענת הפירוש. ואין צריך
לומר עם אשה אחת, מפני טענת הפירוש. ואמר: "לא
תקריב", ונאמר: "לא תקריב". לרוב המכירה לרוב
לא תקריב, והרחק מן הכעור וכן הדומה לרובן. מוטב
וקל שמא יבא לטמא המור. ודין למנוח קלה שיבא לטמא
דבר. ודין הוא אמר במסכת עירובין טעם סנה כשעשוי
במסכת עירובין טעם וזו במסכת שעריא סנה כשעשוי אף
שבעים וקנים. ודבר אחר במסכת עירובין טעם אף בעצת
קלות הרכות סנה כשעשוי במוסד ששאר אחר עושין אותו
ודין מביאם אותו לרוב העולם דבר. הא כיצד אשתו נדה
עמו בבית וזה משפט וזה אין משפט וזו אדם וזה אין
אדם ידע כי שואב לו כלים האם אינו מתיירא אלא ממי
שפוקר על המכירה וכן אחר אמר בחלה וכן אחר אמר
בראשית הנה אמר ליה [ל' אלא] מנות קלות הרכות
כשעשויים שבמסכת ששאר עושין אותו מביאות אותו
לרוב העולם דבר.

ציונים
הברכות מן: ו לעצמות הגר"א
נראה לדין כולל ברכות
מג: והענין שיהי' ולעצמות
המפריס "אחר האשה" הדין
ברכות סא. עירובין יח:
ו במדבר ובה יח. ועי' חולין

סענת הכריות. שהושדך אותו הכל שאין בקראין בקרובותיו. (כ"י) הרחק מן הכעור. ודבר
שהוא גנאי. (כ"י) מוטב הקד. להתייחד ולדבר אפילו עם קרובים כדלעיל. (כ"י) ערומים
חשים זו כ"י. כחשים הנתונים באוצר מפני חשיבותן כך ישראל נקראו מכל העמים
שהכל נהיך מזה. (עי' כ"י) סנה כשעשויים. כי הסנהדיין עושים סיגים וגדרות לכני" שלא
יכשלו באיסורי תורה ודי"ש סנה כלומר כני" היא מסויגת בסנהדיין (כסא דחמק)

Difficult and easy

אשר
his words

למה
שאלו
השאלות

למה
שאלו
השאלות

למה
שאלו
השאלות

פירוש. מקראן אמרו: כל המנהגות עץמה פירמי נדמה, וזה
תקמים נדמה הימנה.

ב מעשה באדם אחר שקרא הנהגה ושנה הנהגה ושפוש
תלמידי חכמים הנהגה, ומה פירמי ימין. והנהגה אשתו
נוטלת תפילין וחזקת פכחיה כנסתיה ובכחיה מדרשות,
והנהגה צועקת וכו', ואמר להם: רבותי, פתח
פתחוקכם (וכרס ל) "כי הוא חייך ואך ימיר". פעלי,
שקרא הנהגה ושנה הנהגה ושפוש תלמידי חכמים הנהגה,
מפני מה מה פירמי ימין. לא היה אדם שהשיב דבר.
פעם אחת נדמה לה אלהיה וכו' וכו' אמר לה: פתח,
מפני מה אף פוקה וצועקת. אמרה לו: רבי, פעלי שקרא
הנהגה ושנה הנהגה ושפוש תלמידי חכמים הנהגה, ומה
פירמי ימין. אמר לה: כשפאת פנהגה, כל אותו שבועה
ימים הראשונים מהו אצלה. אמרה לו: רבי, חס ושלו,
שלא נגע בי אפילו באצבע קטנה שלו: אלא פך אמר לי:
אל תגע בי כלום, שלא תבואי לרדי ספק. כל אותו
ימים הראשונים מהו אצלה. אמרה לו: רבי, אבליתי עמו
ושחיתי עמו וישחיתי עמו פנהגה על המטה, ובשרו נגע
פכחיה, אכל לא נחפון לרוב אחר. אמר לה: פרוך
הפקדום שחזקו, שפך פחוח פמהגה (וקרא יח): "ואל אשה
פנהגת טמאה לא תקריב".
הרי הוא אמר (שם): "איש איש אל כל שאר פשוטו לא
תקריב". ומכאן אמרו: אל יתחד אדם עם הנשים
פנהגה, אפילו עם אחותו ועם בתו, מפני דעת הפירוש.

וגמה נפש להראות בבחי' כנסיות ובבחי' מדרשות שיתעוררו על מיתות.
ש"ת. להסביר סתומות המשנה וטעמיה והוא הנקרא תלמוד. (רש"י)
שואל על העבירה שהוא כבוד דלמא משום הכי מה כחצי ימיו.
ומאמת. ועד שתבא במים לטבילה הלא בנדרה. (רש"י שם) דעת
אשתו בפנהגה אין לחוש לדעת הכריות (כ"א). ובנהגות מהירע"ץ נסתפק

[illegible]

יְהִי לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי". חֲזַר לְאַחֲרָיו, וְרָאָה אוֹתוֹ שֶׁבָּעִים זְמָנִים וְרָצוּ אַחֲרָיו. הוּא אִתּוֹ פְּרָאשׁ

[illegible]

מִיָּס
בְּיָס
אֲכַו
שׁוֹשׁ
מִנֵּה
דָּרֶךְ
אַלְעָא
מִנֵּה
רִשׁ
מִנֵּה
יִשְׂרָאֵל
זֶה
וְשׁוֹשׁ
יִמֵּה
אֶת
עֵת

אחלה
נעת
נשה
קום
ראל
שעה
קבל
מחר
חוא
היום
לכך
איי
או
כמה
משה
דעת
קורא
מן
מפי
פה
חילול
י"א
ער
נברה
ששבו
חריה

דפולטת שכבת זרע ביום הרביעי טהורה משום דמסרח ואינו ראוי להזרע. זה אחד מהדברים. ומביא כאן דברים שהסכימה דעת משה לדעת ז' אה"ל מועד. שלא נכנס שם בתמדות. (כ"י) אלא אם קרא אותו הקב"ה. וְאִתְּחַלְלִי. מחלוקתן מאיזה פסק דורשין. (עי' ב"א) חזר לאחוריי. ואומרים לא פירש. מחלוקתן חזר בעצמו לאחוריו ופירש. והסכימה ר' לירשאל שכוונ' לכו' לאוהליכם חזר בעצמו לאחוריו ופירש. והסכימה חזר עד שנה' לו מפי הגבורה מ"מ הסכימה דעתו לדעת המקום מקודם

אֶרְצוּ: יֵב וְלָכַל הַיַּד הַחֲזָקָה וְלָכַל
הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה
לְעֵינֵי כָּל-יִשְׂרָאֵל: חֲזֹק

עֲבֹדוּהִי וְלָכַל אֶרְעָה: יֵב וְלָכַל
יָדָא תְּקַפְתָּא וְלָכַל חֲזֻנָא רַבָּא דִּי
עֲבַד מִשָּׁה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל:

תולדות ובית אהרן והוספות
[ינ] מנחם ל, ירושלמי פנחס פ"ד ה, אטם דרכי נמן
פ"ג ה, שמ"ר פמ"א, וזה פ"ג רמז:

מ"א פסוקים. גאוא"ל סימן. אלי סימן. ומפסירין יהי אחרי מות משה. ביהושע פרק א:

סכום פסוקים של ספר דברים תשע מאות וחמישים וחמשה הנץ סימן. וחציו ועשית על פי הדבר אשר
יגידו לך. ופרשיותיו י"א בא סימן אסרו חג בעבותים. וסדריו כ"ז בא סימן בא סימן יפח אמונה
יגיד צדק. ופרקיו ל"ד בא סימן אודה ה' בכל לבב. מנין הפתוחות ל"ד. והסתומות קב"ד. סך
הכל קנ"ח פרשיות בא סימן וכסא כבוד ינחילם:

סדרי תורה נ"ד בא סימן למען יזמר כבוד ולא ידם. מנין הפרשיות הפתוחות של כל התורה ר"ץ
בא סימן יבא דהי לגנו ויאכל פרי מגדיו. והסתומות שעי"ט בא סימן או אסרה אסר על נפשה
בשבעה. נמצאו מנין כל הפרשיות הפתוחות וסתומות תרסי"ט בא סימן לא תחסר כל בה:

סכום הפסוקים של כל התורה ה' אלפים תתמ"ה בא סימן ואור החמה יהיה שבעתיים. וחציו וישם
עליו את החשן ויתן את החשן את האורים ואת התומים סימן:

מנין חיבות של כל התורה ע"ט אלף ותתקע"ז בא סימן עט סופר מהיר יפופית מבני אדם. מנין אותיות
של כל התורה ד"ש אלף ותת"ה בא סימן ארצה בו ואכבדה אמר ה' גדול יהיה כבוד הבית הזה
האחרון מן הראשון שיבנה במהרה בימינו אמן כן יהיה רצון:

שפתי חכמים

נ פירוש ולכל היד התוקה קאי על משה, פירוש שהיה בו כח וחזק
ליטול בידיו הלוחות אף שהיו כבדים עד מאד. אבל אין פירושו כמו בכל
מקום שקאי על הקב"ה, דאם כן היה לו לכתוב ולכל היד התוקה אשר
עשה (משה על פי) ה' [ביד משה]. (ועיין בה"א מורחב): ו רצונו לתרץ
דהיה לו לכתוב לבני ישראל, "לעניני למה לי: ו רצונו לתרץ שהרי
עכשיו בא לספר בשבחיו של משה וכי זה שבחו של משה ששיכר את
הלוחות. לכן פירש והסכימה כו'. ואם תאמר מנא להו למדרש אשר שברת
י"ש כחן ששברת, דילמא "אשר" פירושו כבכל מקום. כבר תירץ הרמב"ן
בפרק קמא דבבא בתרא (יד:) דסמוכין קא דריש, משום דכתיב לעיל (ו ב)
אשר שברת ושמתם, אלמא שברי לוחות חביבין לפני המקום, ואילו היתה
שבירתן קשה לפניו לא היה אומר לשומם בארץ שאין קטיגור נעשה
סניגור, ומשום סמוכין דריש האי אשר לשון אשרי, עכ"ל. ועיין בחידושי
במסכת שבת (פז.). ומה שכתב שאין קטיגור, נראה לעניות דעתי שרצונו לומר שהרי הארון צוה השם יתברך להכניסו לפני ולפנים להזכרת זכות לישראל
קבלת התורה, ואילו היה חסא בשבירת הלוחות היו הם קטיגור להזכיר להם מעשה העגל שעל ידו נשברו הלוחות, אלא ודאי הסכים על שבירתן.
(קצור מורחב): חסלת פרשת זאת הברכה

אבן עזרא

יב היד החזקה. פליאות הים: המורא הגדול. מעמד הר סיני:

בעל המורים

אמת. ר"ץ פרשיות פתוחות עולה כמנין על פי ה' יחנו.
תרסי"ט פתוחות וסתומות שבתורה עולה כמנין גימטריאות.
וה' יראנו מתורתו נפלאות ויצילנו מהשגיאות אמן כן יהי
רצון. ע"כ:

ספורנו

ומשה נגש אל הערפל כי אז קנה המדרגה העליונה בנבואת פנים
אל פנים, ועשה את משה אז נורא בקרני הור: לעניני כ"ה
ישראל. כאמרו (שמות לו ל) וירא אהרן וכל בני ישראל את משה
כי קרן עור פניו ויראו מגשת אליו:

רמב"ן

והמופתים הם הדברים שיעשו בשנוי התולדות כמו המטה

עם ארעיה: יב ולכל גב
ובצע ית ימא ומקא ית פיצ
ומתקלהון ארבע

פירוש יונתן לן חוטרא דבתא
ממסכת גדרים (לח. עיי"ש) שהלוחות ה

יב ולכל ה

אשר נהפך לנחש
והנה גם לשאר הנביאים נעשו
ואלישע שעשו מופת
למשה רבינו בהם אמרו במדרש
עושים נסים על ידי תפלה, כגון
ועצירת גשמים לאלהיו, וכן השם
מיד היה עושה. ואין המדרש
במורה הנבוכים (ב לה) כי ההפך
שאמר "לפרעה לכל עבדיו ה'
ישראל", כי היו לעיני החולקין
אבל שאר הנביאים יעשו אותם
שנאמר (מ"ב ח ד) ספרה נא לי א
אלישע. ואינו נכון בעיני, כי
העצירה והביאה נתפרסמו מאד,
ה' אם יהיה השנים האלה טל וג'
א, ובהמשך ענין שלש הד'
נשמע, וכתיב אם יש גוי וממ'
גוי, וסוף הענין ההוא מגולה

גדולים כמותם שעשה משה, ל
שיעשה וכו', ותמצא ששני מק'
האמונה במשה, א', על הים ז'
זה' ונמשה עבדו. ב', צמתן פ'
קך יאמיט ל
ועיין מה שפירשתי בפסוק דס'
מו, שפירשתי ונקנלה ש'
מורגשת וגלויה להם, ולזה צא ז'
עוד בפרט

יב) לעניני כ"ה ישראל. ש
שהתורה מתחלת בבית א'
אותיות השם הגדול יר"ד וי"ו ה'
ב"ת או אל למ"ד יהיה ממנו ד'
בה, לי לו לה, מה שלא תמצא כ'
שלימה מכל השלשה אם יסמכו ל'
אי או אה שהרי אה אינו תיבד'
שהיה מו אינו תיבה, והביאור
ומלואה הכל תלוי בו יתברך ושל'
מדבר בעדו ואומר כי רוצה ל

פז רבינו חננאל

**מסורת
דשים**

בזהלחא יאמר לה מלכות האבלה. שהדברים
לעבר ולחזק לישראל כדכתיב ויבא משה ויק
ולחמרה הקדים ועלה ויבא משה ואח דברי
עליזוהו בהשכמתו היו וכן כיום נאמר לו הנה
ומלכות הנבלים והשחית מלכות מלכות

ומתת הגבלתם והאמרו לכם שנות תורה
בדבר אפי"ר שיהא בסוכה אחר

וקדשם הים ויחזק קדש מלכות
 פריהם עולם לך מלכותך ודבר
 ודבריהם מלכותך שנה לבניך ויבני
 להקדיש ודבר הים ודבר (והמלכות)
 מהם אלה ודבר הים וגו' ומה דברי
 הים ים מלך אלה מלכות הגבלה אמר
 ים בים וימלך מלכות אלה ודבר
 מלכות מלכות וימלך מלכות
 הגבלה ודבר מלכות מלכות

[illegible][illegible]

הבקר שלשי' לימים שלמים שליון
 עתם קחמז' חש' דמניא כדרימא
 פז' שלשי' נחש' נחש' היה שלשי'
 בשבט היה ולקח כשי' שלשי' קח
 לחמז' ע"כ בחלמא דשלשי' קחמז'
 וקחמז' ענה שלשי' זה שלשי' נחש';
 קחמז' לרבנן. דשמעין כד' כשכא
 איקבע ירחא ח"ל ענ כדן כד' התי
 בשכח אחר וחסמז' סודו כשכחא

דבר
שבר
דבר
יש

אחרי ישראל למשה על פי שהאדם משה לאביד
מלחם משה בשלש נאמר לו והאדם לאביד
שאל יקבל ויגמול הדברים הללו משהבין האדם
לקמה בני שני קחא למח' והאדם ליכא למח' ש
יהא משה מדבר בלחון הדברים דעל מרחק ויג

[illegible]

וְלֹא הָאֵלֶּם לֵךְ : וְלִסְעֹל בִּי
 עַם וְלִקְבֹּל מוֹרָה בִּי שִׁמְשִׁי : לִילִי
 עַם קִי בִּי שִׁמְשֵׁא כָּל דּוֹחָא מִסְּנִי
 עֵין הַמַּחְסֹת שֶׁל חֶזֶק מֶלֶךְ יִימֹס

שכל צוות וזאת אחרת ניתנה תורה
לשליח וזו צרכים תרסקו ציה
די לישי גורסקי כדי לרבי אלמור
לשם ניתוח דמקסל ל"י קמחאל
כלליה דמקסל לרבי עקיבא

[illegible][illegible][illegible][illegible]

הי' צריך להעלות את הכלל ישראל אחרי חטא העגל לאבינו שבשמים. לכן לשבט שמעון אחרי אותו חטא של מעשי שטים לא הי' יכול משה להבין כי זה הי' אחרי קבלת תורה"ק ואחרי קבלת התורה אמר לו הש"י ואתה פה עמוד עמדי שפרש מן האשה ולא הי' לו שום שייכות עם אותו הענין ולא הי' יכול להתערב באותו הענין כדי להעלותם על ידו. כמו אצל חטא העגל, לזה הי' בלבו עליו על מעשה שטים. ועם זה יכולין גם כן להבין מדוע משרע"ה בעצמו לא קנא קנאת ד' אלא אמר לפנחס קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא. כי משה רבינו ע"ה לא הי' יכול לקבל שום חלק באותו ענין כי הי' לו ציווי מאת הש"י ואתה פה עמוד עמדי זהבן היטיב.

הכלל ישראל ומביא בלבם הרהורי תשובה. וזה שנאמר אשרי הדור שנשיא מביא קרבן על שגגתו שזה מעלה בעד הכלל ישראל כדי שיהי' להם תקון וכ"ק זקני הרב הק' רבי א"מ זצ"ל אמר שזה הי' הטעם ששבר משה הלוחות כי באותו זמן הי' משה רבינו ע"ה בשמים ולא הי' לו שום חלק במעשה העגל ולא הי' מי שיעלה את כלל ישראל ולכן שבר את הלוחות שכל השובר כלי בחמתו כאילו עובד ע"ו (שבת קה ב) וזו היתה מס"נ גדולה ממה רבינו ע"ה זאמרו חז"ל אשר שברת אמר לו הקב"ה יישר כחך אשר שברת כי הש"י ראה את המס"נ שלו אשר עשה קצת חטא קל כדי להעלות את כל הדור הזה שאצלו הי' גדולה עבירה לשמה ואמר אאמו"ר הרה"ק הי"ד עגל נוט' גדולה עבירה לשמה כי

Why did he break the mitzvot?

אמת

ברכה

ליעקב

תקמה

ל"ד, י"ב. ולכל המורא הגדול אשר
עשה משה לעיני כל ישראל".

פירש"י וז"ל: לעיני כל ישראל שנשאו
לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנאמר
ואשכרם לעיניכם וכו'. [מכאן שהיו כאן
שני חידושים במעשהו של משה לשבור את
הלוחות: א) עצם שבירת הלוחות; ב)
השבירה בפהרסיא — לעיני כל ישראל.
ובאמת יש לנו להסביר את זה, דבשלמא
עצם השבירה מובנת לנו, שהרי היה ברור
למשה שבמצב כזה אין ישראל ראויים לקבל
את התורה ושוב אינו יכול ליתנה להם, וכמו
שדרשו חז"ל [שבת דף פ"ז ע"א] שדן משה
ק"ו מעצמו: ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג
מצוות אמרה תורה וכל בן נכר לא יאכל בו
התורה כולה וישראל מומרים עאכ"ו וכו',
אבל מדוע הוצרך לעשות זה דוקא לעיניהם,
והלא השבירה פירסמה את המעשה בכל
העולם ויצא מזה חילול השם באופן היותר
גדול, ומה השבח שמשבחת התורה את משה
שעשה כן "לעיני כל ישראל"? גם תמוה, הא
תמיד אנו מסיימין בדבר טוב, ומה דבר טוב
ישנו בשבירת הלוחות?

ובאמת גם עצם השבירה יש להבין.
דהא בפרשת עקב [ט' פ"ז] אמר משה
"וַאֲשַׁכְּרָם לְעֵינֵיכֶם", וחילוק גדול ישנו בין
"שָׁכַר" ל"שָׁבַר", בין קל לכבד, דשָׁכַר בקל
היינו לשנים, אבל שָׁבַר בכבד היינו ששיבַר
לחתיכות הרכה, וא"כ מעשה שבירת
הלוחות היה בכלל איסור מחיקת השם —
שהרי היו בו הרכה שמות, ומי התיר זה
למשה. ומצינו בסוכה [דף נ"ג ע"ב] שדוד

היה מסופק אם מותר לו למחוק את השם
במקום פיקוח נפש, וכיארתי בחידושי שם
שהוא משום שמחיקת השם הוא מאבזריהו
דעבודה זרה, ועיי"ש, וא"כ מדוע היה זה
פשוט למשה שמותר לו לעשות כן? וגם
מחמת איבוד השמות לא היה לו לעשות כן
בפהרסיא, דהרי מצינו בסנהדרין [דף נ"ו
ע"א] שאם צריכים לרדן את המברך את השם
אז מוציאים את כולם מהבי"ד כדי שלא
ישמעו את השם בברכתו, וא"כ בודאי שלא
היה למשה לעשות כן בפהרסיא?

אמנם נראה שעיקר כוונת משה בזה
היתה להראות לישראל את גודל החטא
שחטאו ועל ידי זה להבטיח את קיומו של
עם ישראל, והיינו דבאמת כיארתי לעיל
בפרשת כי תשא [ל"ב פ"ט] שבעצם היה
מקום לרדן את בני ישראל לכף זכות, דהלא
הם עם גדול כאמצע מדבר שומם ובלי
משען מים ומזון, ומצב כזה יכול להעביר
את האדם על דעת קונו, אבל כאשר ראה
משה את "העגל ומחולות", כלומר ששמחו
על המצב ועל האלהים החדשים שיצרו
לעצמם, אז חרה אף משה ושבר את הלוחות.
ואילו לא היה עושה כן, או שהיה עושה כן
בצנעא בלי שום פירסום, הן אמת שהיה
מונע בזה חילול השם גדול, אבל אז הלא לא
היו מבינים בני ישראל את גודל החטא,
דהלא כבר ביארו הקדמונים שבאמת לא
כיוונו לשם עבודה זרה ממש, והם דימו
שהם משתפים שם שמים עם העגל ואין בזה
סתירה, ודבר זה הוצרך משה ללמדם שזה
אסור וזה נחשב כעבודה זרה ממש, ועל פי
שורת הדין הם חייבים כליה לנצח — וכמו

קשה חיבות
כתב ליישב
ואורים לפני
ורא וכל בני
היינו שציין
אר שה' צוה
אכל באמת
על האורים
ויינו שכשם
אלעזר הכהן
ורשע לשמוע
ה לגבי ציווי

רמב"ם [ריש
ס' הוא מגוי
אמר ויסמוך
באמת פסוק
[כ"ז פכ"ג]
יג, וא"כ מה
קנים של דיני
זקן דידן קאי
שע היה מלא
סמך משה את
ה של יהושע
רבינו, וא"כ
היא הסמיכה
ז מזה שסמך
גיכה לרדן דיני
ממשה רבינו,
דו"ק.

ידו שם [במדבר
עתה ממנה אותו
ש לשמוע אליו,

12. דברים אלו, שנדרשו על ידי רבינו בכמה הזדמנויות באופנים שונים ונרשמו על ידי תלמידים, נעבדו ונערכו
מחדש על ידי העורך.

רנג

אהרן

ברכה

בית

החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל, וע"כ הודה לו השי"ת ואמר לו אשר שצרת ואז"ל (שצת פ"ז) י"שר כחך ששצרת.

דקשר סוף התורה לתחלתה

ולכ"כ היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל. בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. י"ל עפ"י המצוא בגמרא (מכות כ"ד) צא חזקוק והעמידן על אחת שנאמר ונדיק באמונתו יחיה. היינו דיסוד ותכלית כל התורה והמצוות הוא לצוא לשלימות האמונה. וזהו שמרמז קשר הפסוקים, ולכל היד החזקה, האותות והמופתים אשר עשה משה לעיני כל ישראל, היתה להם מטרה אחת, להשריש בלבות בני ישראל אמונה האמתית והשלימה אשר בראשית ברא א' את השמים ואת הארץ.

*

באופן אחר י"ל עפ"י ד' הגר"מ בנעט ז"ל לפ' ד' בציון גדול ורם הוא על כל העמים, דיש חילוק בין גדול לרם, כי רם הוא רק ממעל ולא מתחת, וגדול היינו ממעל ומתחת, ואצל העמים השי"ת רק בצחינת ר"ס, משגיח בעליונים, ובציון ד' גדול, בצחינת גדול"ל שמשגיח בעליונים ובתחתונים. וכן פי' בזה ר"ס על כל גוים ד' על השמי"ם כבודו, אבל אצל בני ישראל, מי כד' אלהינו המגביה לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ, למעלה ולמטה.

וז"הו שמרמז קשר סוף התורה לתחלתה, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול"ל שעשה

ולכ"כ המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל. פירש"י שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנאמר ואשצרת לעיניהם. ונריך להצין גודל הענין של שצרת הלוחות שמנאו הכתוב צין דברים הנפלאים שעשה משה לעיני כל ישראל.

וי"ף דרעיון עמוק טמון בזה, דהנה תורתנו הקדושה תמימה ושלימה בכל תרי"ג מצוות שבה ודקדוקי מצוות בכל פרטיה ואין לשנות ח"י אפילו קולו של יו"ד. והנה ידוע דכת הכופרים מראים עצמם כשומרי תורה והם מהרסי התורה. שד"ש צרגליהם יסודי התורה ומהפכים תורת משה לשנות כפי רוחם וחשק לבם, ועליהם אמרו חז"ל בסנהדרין (נ"ט) אפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק זה, זהו כי דבר ד' בזה. והנה הערב רב שעלו ממזרים, והם גרמו חטא העגל כפירש"י (פ' תשא) עה"פ ויאמרו אלה אלהיך ישראל, היו ג"כ כופרים כנ"ל, וכשבא משה עם הלוחות אמרה כה הנ"ל עצרנו רק על הדברות הראשונות אנכי ולא יהיה לך, אבל שאר המצוות, לא תרצח ולא תגנוב וגו' נעשה ונשמע. כשראה משה רבנו את הסכנה בזה שמקבלים התורה לחלאין, עמד ושבר הלוחות לרסיסים לעיניהם, להראותם כי אם שבר דבר אחד ממצוות התורה שבר את כל התורה כולה כי תורת ד' תמימה משיבת נפש.

במצא דדבר גדול עשה משה בשצירת הלוחות כי בזה תיקן שלימות הלוחות שאין תורה לחלאין, ואם מחסרין או מהפכים חלק קטן מהמצוות שזכרים בזה תורת ד' תמימה ח"ו, ולפי"ז היתה שצירת הלוחות חלק מיד

פרשת וזאת הברכה

אשר עשה משה לעיני כל ישראל [לד, יב]
ב"ה מוצש"ק תצא תרצ"ה פישטיאן יצ"ו

חדשתי היום יום ש"ק ענין נפלא בעזה"י
בטעם סיום התורה הקדושה עם שבירת
הלוחות, כמו שפירש רש"י לעיני כל ישראל,
שנשאו לנו לשזור הלוחות לעיניהם, שנאמר [שם ט,
יז] ואשר עשיתי לעיניהם, והסכימה דעת הקצ"ה לדעמו
שנאמר [שמות לד, א] אשר עשיתי, ישר כחך ששנרת
עב"ל רש"י הק'.

והוא פלא, הלא קי"ל [שם] דמסיימין רק
בדבר טוב, וכי שבירת הלוחות טוב הי',
אתמהה. ועוד שהרי בא לספר בשבחו של
משה, וכי זה שבחו של משה ששיבר את
הלוחות מה שבח היה בזה. עיין שפתי
חכמים שפירש בזה דברי רש"י שכתב
והסכימה דעת הקצ"ה לדעתו שנאמר "אשר
שבירת" ישר כחך ששבירת, על כן שפיר הוא
לו לשבח כיון שהקב"ה הסכים לו, אבל זה
גופא צריך הבנה למה באמת הסכים הקב"ה
על ידו ולמה מגיע לו עבור זה ישר כח. עוד
צריך להבין על המנהג שנהגו מימי קדם
לקרות למסיים התורה ולהמתחיל בשם
חתן, והמנהג לסיים את התורה ע"י חכם
העיר דוקא וכדעת היש אומרים שהובא
ברמ"א [אריח סו"י תרס"ט].

ולבאר כל זה נראה לי עם דברי הזהר
בפ' תצא [רעו ע"א] וז"ל, ואורייתא דאתייהבת
אתברו לוחין דילה דאינון משולין לבתולים
כו' וחתן דילה תבר בתולים דילה, עכ"ל.
וכתב על זה בסה"ק אספקלריא המאירה
דר"ל על משה, וא"כ לפי"ז מוכרח הי' הדבר
לשבר הבתולים כעין ההכרח בזווג החתן
שאי אפשר להיות בלא זה לשבר הבתולים,
ואדרבא הא אמרו רז"ל [סנהדרין כב, ב] אין
אשה מחזיקה טובה אלא למי שעשאה כלי,
הרי אילו לא נשתברו הלוחות לא היו
ישראל יכולים לבא על תכונתה של תורה

וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה ואל
עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצרייו תהיה
[לג, ז]

בספר זאת ליהודה [להרב הגביר מו"ה
יודא ליב מעיר אלטבערין בפרייטין] שנספח
לספר כרם נטע מהגאון ר' נטעליע
מאשפעצין על סוטה, כתב בביאור הכתוב
חלם ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה ואל עמו
מביאנו ידיו רב לו ועזר מצרייו מהיה. דיש להבין
למה התפלל משה שה' ישמע דוקא קול
יהודה, הא תפלת כל ישראל ישמע ה'
קולינו. אבל יש לרמוז דמשה התפלל על זמן
הגלות, כי בגלות קוראין השונאים לישראל
יהודה "יודע" לבזיון, אעפ"י שישראל תושב
במדינה כמו השונא, לכן התפלל משה
"שמע ה' קול יהודה" היינו שישמע ה' אותו
הקול הקורא אותנו תמיד בשם יהודה, ואם
דהם מכוונים בזה לבזות אותנו, אבל בזה
הם מעידים עלינו כי אנו יהודים זרע בחוניך
בני ברית שלך, "ואל עמו תביאנו" שתביא
את ישראל שיהיו עמו של יהודה, דהיינו
שתקים עלינו את מלכות בית דוד שהוא
יהודה כמו שנותנים בקולם עלינו. "ידיו רב
לו" דעד עכשיו הקול קול יעקב שאינו אלא
בפה, והידיים ידי עשו זרוע וגבורה לעשו,
והתפלל על יהודה שמעתה יהי' לו הזרוע
עם גבורה, כדכתיב ירך בעורף אויבך
וממילא עזר מצרייו תהיה אכ"ר, עכ"ל.

ולו נראה לפרש דהך ידיו רב לו קאי ג"כ
על עשו, דהיינו שאינו מספיק את עצמו
בקול לחוד שצועק עלינו בדרך בזיון יהודה
"יודע יודע", רק הוא משתמש ג"כ בהידיים
ידי עשו במדה גדולה, ועושה שנהיה
מרגישים את ידיו במדה מרובה, וזה שאמר
ידיו רב לו, וע"ז התפלל ועזר מצרייו תהי'
שה' יעזרנו להצילנו מידם אכ"ר.

◇ ◇ ◇

בניו בדרך הזה. וגם להיפך
ירכי השם ומגדל בניו גם
גם כן לא דבר זר הוא כי
בדרך היהודית אינו רוצה
ה' דבר זר ומוזר באחד
תעמד על דבר קל ח"ו בל
השם, ובניו הוא אינו מגדל
קשה להבין, כי אם יקר
דע אינו מגדל ומדריך בניו
דבר והיפוכו, וחש"ה שחת
ואינו משחת דרכו ורק בניו
היא בבניו שאינו מגדלם
קט ופתלתול, ודפח"ח.

◇ ◇ ◇

ה' הארץ ושמה לא תבוא אל
ל' לבני ישראל [לב, נב]

ה' הק' דקשה למה סיים
אשר אני נותן לבני ישראל,
הוא יביא את ישראל אל
הרם, וגם אמרו חז"ל ויכיר
בכ משה עם האבות אל
נמר ה' ושמה לא תבא חש
ומעים שמחליט לו ביאת
ל' ליה אמר אל הארץ אשר
ל' לא אל אשר יתן לעתיד,

בפי המדרש ילקוט סוף
ה' כי מגדל תראה את
א' תעבור" ונאמר להלן
ומה ת"ל ושמה לא תבא
אמר משה לפני הקב"ה
מלך אכנס בה הדיוט, אם
אכנס בה מת, א"ל הקב"ה
שמה לא תעבור, לא מלך
ה' ולא חי, עכ"ל. עכ"פ יש
לביאת משה לארץ, וקי"ל
מיוט אחר מיעוט אלא
ירבוי מורה על העתיד
ה' דוק.

וּסְתֵרִיָּה, וְנִמְצָא כָּל עֵיקַר תּוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פֶה וְכָל סְתֵרִיָּה נִתְּגַלּוּ בְּאִשֶּׁר שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת, מִשָּׁא"כ אֵילּוּ לֹא נִשְׁתַּבְּרוּ הִיָּתָה הַתּוֹרָה חֲתוּמָה וְסִתּוּמָה וְסָגֵר אֵין פֶּתַח, עִכְ"ל. וְאִם מִזֶּה מוֹבֵן הֵיטֵב לָמָּה הִסְכִּימָה דַּעַת הַקִּבְ"ה לַדַּעַתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְשִׁפִּיר נִתֵּן לוֹ יִישֹׁר כַּח עַל זֶה שֶׁפֶּתַח בֹּזֵה פֶתַח לִיכְנֵס בַּחֲדָרֵי הַתּוֹרָה וּלְדַעַת סְתֵרִיָּה, וְשִׁפִּיר הוּא לְמִשָּׁה לִשְׁבַח, וּמִיֶּשֶׁךְ שִׁיךְ לִשְׁאֵר שְׂבָחִים שֶׁהִי לְמִשָּׁה בְּנִפְלְאוֹתֶיהָ שֶׁעָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל, וְהִי בֹזֵה חֲתָן שֶׁשֹּׁבֵר הַבְּתוּלִים שֶׁל תּוֹרָה כְּדֵי שִׁיּוּכָלוּ יִשְׂרָאֵל לְזוּזוֹ עֲצָמָם עִם הַתּוֹה"ק.

וְעַפְ"י יוֹבֵן לָמָּה מִסִּימִים הַתּוֹה"ק עִם שְׂבִירַת הַלּוּחוֹת, דִּכְבֵּר אִמְרוּ חֲזו"ל [אֲבוֹת פ"ה מ"ב] הִפֵּךְ בָּהּ וְהִפֵּךְ בָּהּ דִּכּוּלָּא בָּהּ וְבָהּ תַּחֲזִי וְסִיב וּבִלָּה בָּהּ וּמִנָּה לֹא תִזּוֹעַ כו', חֲזוֹר חֲזוֹר בַּתּוֹרָה, וְר"ל שֶׁלֹּא תַחֲשׁוּב שֶׁכִּבֵּר גְּמֵרְתִּי אֶת הַתּוֹרָה, וְכַעַת אֵין לִי לְלַמּוֹד בָּהּ יוֹתֵר וְאֵילֶךְ לְלִמּוֹד שְׁאֵר חֲכָמוֹת, כִּי אִף שֶׁגְּמֵרְתָּ אוֹתָהּ עוֹד לֹא תִתְחַלֵּת בָּהּ כֻּלָּל, דִּכּוּלָּה בָּהּ שְׁעוֹד לֹא גְמֵרְתָּ מִמֶּנָּה כְּלוֹם וְצִירִיךְ לָךְ לַחֲזוֹר עֲלֶיהָ מִחֻדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַז"ל [עֵירוּבִין נ"ד, ב'] עַל "דִּדְיָה יִרְוּךְ בְּכָל עֵת" [מְשִׁלִּי ה', יט], שֶׁהַתּוֹרָה הִיא כְּדֹד שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁמִּשְׁמֵשׁ בָּהּ מוֹצִיא מִחֻדָּשׁ, כְּמוֹ כֵּן הַתּוֹה"ק בְּכָל עֵת תִּמְצָא בָּהּ דְּבָרִים חֲדָשִׁים כֹּאִילּוּ עוֹד לֹא לִמַּדְתָּ כְּלוֹם.

עַל כֵּן כְּשֶׁמִּסִּימִים אֶת הַתּוֹרָה יֵשׁ לָךְ לְהִתְחִיל מִחֻדָּשׁ וְכֹאִילּוּ עוֹדְנָה סְגוּרָה וּמִסּוּגֵרָה לִפְנִיךְ, וְצִירִיךְ לָךְ לִשְׁבּוֹר הַבְּתוּלִים מִחֻדָּשׁ כְּדֵי לִיכְנֵס לָהּ בַּחֲדָרֶיהָ, וְשְׂבִירַת הַבְּתוּלִים הִי עַל יְדֵי מֹשֶׁה בְּשְׂבִירַת הַלּוּחוֹת. וְלַהּוֹרֹת עַל זֶה מִסִּימִים בְּשְׂבִירַת הַלּוּחוֹת וְכִנ"ל. וּמִשּׁוֹם זֶה מִסִּימִים דּוֹקָא ע"י תַּלְמִיד חֲכָם, חֲכָם הָעִיר שֶׁהוּא בְּבַחֲנֵת מֹשֶׁה, כִּידוּעַ [ת"י וְהָרִי קִיד ע"א] דַּאֲתַפְשֻׁטוֹתָא דְּמֹשֶׁה הוּא בְּכָל דְּרָא וּדְרָא בְּכָל חֲכָמֵי הָעִיר, וּמִשּׁוֹם זֶה נִקְרָא חֲתָן כְּמוֹ מֹשֶׁה שֶׁנִּקְרָא חֲתָן כְּמִבּוֹאָר בְּזוֹהַר הַנ"ל, וְחֲתָן דִּילָּה תִּבְרַתוֹלִים דִּילָּה.

וְעַל כֵּן גַּם הַמִּתְחִיל נִקְרָא חֲתָן, לַהּוֹרֹת עַל הַהִתְחַדְּשׁוֹת הַלִּימּוֹד מִחֻדָּשׁ כֹּאִילּוּ עֵתָּה מִתְחִיל בְּזִיוּג הַתּוֹרָה, כְּמוֹ חֲתָן שֶׁמִּזּוּג עֲצָמוֹ עִם אִשְׁתּוֹ מִחֻדָּשׁ שֶׁהַדְּבִיקוֹת הוּא בְּתוֹקְפוֹ וּבַחֲיִיבָה יִתִּירָה. וְזֶה הָעֵנִין בְּכָל יוֹם וְיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶךָ כְּחֻדָּשִׁים [סִפְרִי וְאַתְחַן פ"ה, ח]. וְזֶהוּ הָעֵנִין הַחֲדָרִין שֶׁנִּהְיָ בְּכָל סִיּוֹם מִסְכָּתָא, שֶׁנִּלְמַד מִתּוֹרָה גּוֹפֵא שֶׁהוֹצֵר לְשְׂבִירַת הַבְּתוּלִים מִחֻדָּשׁ כְּדֵי שִׁיּוּכָל לַחֲזוֹר עֲלֶיהָ מִחֻדָּשׁ לְגַלּוֹת לוֹ מִצְפּוֹנִיָּה, כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּכָל מִסְכָּתָא וּמִסְכָּתָא. וְדו"ק וְהֵבֵן כִּי הָעֵנִין נִפְלָא בְּעֶזֶר הַחֹנֵן לְאָדָם דַּעַת וְדו"ק.

○○○

דְּרוֹשׁ חִיבוֹר סוּף הַתּוֹרָה

בְּעֵזֶר־י ג' דַּעַשְׁרֵת יִמֵּי
לִפְ"ק בּוֹסְעֵרְמִין יצ"ו

וְלֹא קָם נִצִּיחַ עוֹד :

פִּינִים אֵל פִּינִים לְכָל הָאוֹשׁ
לְעֵשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִזְרַיִם לִפְנֵי
וְלִכְלֵל הַיָּד הַמְּחַקֶּסֶת וְלִכְלֵל הַיָּד
לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל - נִרְאֶה
וְאֵם הָאֶרֶץ כו'.

וְלַהּמְשִׁיךְ זֹאת :

אֲנִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִעַתָּה
בֵּין הָאוֹמוֹת, צִרִּיכִיב
כִּי עוֹד יִשְׁבּוּ זְקֵנִים וְ
[וְכִרְיָה ח, ד], וְעוֹד תִּבְנֶה
נִיִּיאֵשׁ עֲצָמֵינוּ ע"י
הָעֵתִידָה לְהִיּוֹת בְּנֵי
בִּיאָר זֹאת הַרְמַב"ם
הַלְכוֹת מַלְכִּים. וְ
שֶׁהַתּוֹרָה כְּתוּבָה גְּבוּלָה
וְאִם יִרְחִיב ה' גְּבוּל
עֲרִים", וּפְסוּק זֶה
וּקְדָמוֹנִי, וּמַעֲוֹלָם ע"י
זו, וְזֶה דְּבַר בְּרוּר
אִמִּיתִית וְלֹא נִפְלָא
דְּזוֹ מַעֲוֹלָם עוֹד לֹא
בְּעֵתִיד לְבֹא, עַל כֵּן
יִשְׂרָאֵל לְבֹו נִכּוֹן וְכֹו
שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְיִקְוֶה
מִבֵּין הָאוֹמוֹת, וְאֵל
בִּידֵיהֶם וְאַנְחָנוּ כְּצֹא
מִשְׁגִּיחַ כֵּן אֲנַחְנוּ
וּמוֹפְקָר לְכָל, וּרְקָנוּ

ברמיוז

שהאור של נ"ד פרשיות התורה
מישראל.

דול אשר עשה משה לעיני כל
ע קדש (להגש"פ ד"ה הא לחמא) כ'
ו' וכשהיא בחי' ד' י' אז לא
כשאות ו' תחת הד' אז נמשך
בה אות ה', ואם ה' נצרך מד' י'
אך אם ח"ו אות ה' נעשה מד' ו'
י' מי שאמר לעולמו די יאמר
והנה האוה"ח חק' פי' (שמות ל"ד)
שתייר דיו בקולמסו של משה
י התוד, דהכוונה דמשה רבע"ה
אז מכל האדם חסר י', ונשתייר
וכוונתו חק' דדי"ו אתון יו"ד,
וה' לעשות צירוף ד"ו ולא ד"י,
למטה שהרי הסתיר מדרגותיו
ונשתייר בקולמסו וקרנו עור
ת י' שנשתייר בקולמוס כשכתב
ו לא נמשכה למטה, והי' זה
י קרן עור פניו של משה.

על דברי התרגום יונתן בפסוק
להושע בן נון יהושע, כד חמי
ע, דהיינו שמסר לו אות י'
לו בחי' העניויות שלו, ומה"ט
(ג) ויסמך את "ידי" עליו, ידי"ו
נילה בחינותיו ומסרם ליהושע,
י זה קירון עור פנים, שנתן לו
ז קרן עור פניו.

חכימא

ברכה

ברמיוז

תלה

אשר עשה משה לעיני כל ישראל, פירש"י שנשאו לבו לשבור
הלוחות לעיניהם, ולכאורה צ"ב אמאי מסיימת התורה"ק בענין
שבירת הלוחות דייקא, אמנם יובן עפי"מ דא' בתיקו"ז (תיקון כ"א נ):
דב' בתי מקדשות הם כנגד ב' העינים, וכשם שמצינו (איכ"ר ד' י"ד)
ששפך חמתו על עצים ואבנים, כן אנחנו מאמינים בני מאמינים
מסתכלים ומתכוננים במעשה שבירת הלוחות בעינים צופיות שיש
איזה טובה גנוזה בו, ושוב יגיע אור גדול שלא יפסק לעולם ולנצח
נצחים, וזהו החמשך דמסיים בשבירת הלוחות, ומתחיל בראשית –
יצירה ובריאה חדשה, וכת' בתרי' (בראשית א' ב') ורוח אלקים מרחפת
על פני המים, ואי' במדרש (ב"ר ב' ד') זה רוחו של מלך המשיח,
שיתגלה בב"א.

יא

ס פ ר ב ר א ש י ת

סמיכות סוף התורה לתחלתה

האמיתי. וזהו ההמשך מסוף התורה (דברים ל"ד, י"א) לכל האותות וגו' (שם, י"ז) ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, זה גרם האפשרות להתחיל התורה (נראה ש', א') בלשון בראשית ברא וגו' באופן שצריכין לפרשו בפשט, כי האמינו לדברי משה בכל לבבם ובכל נפשם:

א. עלה בדעתי בעה"י לבאר סמיכות התורה סופה לתחלתה, דהנה רש"י (ד"ה נראה נרא) מאריך, דאי אפשר לפרש מלת בראשית כפשוטו, והנה אחד מן הדברים מה ששינו לתלמי המלך כשתירגמו לו את התורה, הוא להקדים אלקים ברא בראשית, וכמבואר בגמרא (מגילה ט'), ופירש רש"י (שם, ד"ה אלקים נרא) שלא יאמר בראשית שם הוא, ושתי רשויות הן, וראשון ברא את השני עיי"ש. ולבאורה כיון שהתורה שבכתב הוא יסוד כל האמונה והדת, על מה סמך הקב"ה לכתוב באופן שיהיה מקום לטעות ח"ו?

Why write the opening words of the Torah in such a way that they could be misunderstood?

ב. עוד אפשר לפרש בעה"י סמיכות התורה סופה לתחלתה בדרך אחר, דאף שידע משה רבינו ע"ה מה שחטאו בני ישראל ועשו, מכל מקום לא רצה לשבור את הלוחות רק דוקא לעיניהם, וכן פירש רש"י (דברים ל"ד, י"ז) לעיני כל ישראל, דקאי על שבירת הלוחות כמו שנאמר (שם ט', י"ז) וְאַשְׁבַּרְם לְעֵינֵיכֶם, דאיתא במדרש (תנחומא משא, כ"ו) דכששיבר משה רבינו את הלוחות היו האותיות פורחות למעלה, ומזה שפוט ישראל שיש להם תקוה עדיין לתקן מה

שעשו

אולם היות שעם ישראל זכו לאיש אלקים משה רבינו אשר הראה לנו האותות הגדולים, ועל ידו נעשה המורא הגדול, על כן היה בכוחו להכניס ולהחדיר בלבות בני ישראל את האמונה שכל מה שדרשו חכמינו ז"ל בתורה שבכתב היה אצלם פשוט בתכלית הפשיטות שכן הוא הפשט

letters flew in the air

a message of hope

שעשו, כי גוף האותיות לא נפגעו רק פרחו למעלה, וזהו רמז לתשובה.

והנה איתא במדרש (מהלים י', י"ב) דתשובה קדמה לעולם כדי שיהא קיום לעולם אף אחר שיחטא האדם. וזהו ההמשך, אשר עשה משה לעיני כל ישראל, דמזה ששיבר את הלוחות דוקא לעיניהם, כדי שיראו שהאותיות פרחו למעלה, וממילא יש להם עדיין תקוה על ידי תשובה, וזהו גם מה שמסייע לבראשית ברא וגו' דהיינו לבריאת העולם שיתקיים גם אחר החטא:

ראה
before
Creation

"See
before
Creation"

ג. עוד אפשר לפרש בעה"י סמיכות התורה סופה לתחלתה, על פי דברי רש"י על פסוק (וירא י"ט, י"ז) אל תבט אחרריך, דמי שאינו ניצל בזכותו אינו זוכה לראות במפלת שונאיו, ואם כן לכאורה קשה בסוף התורה (דברים ל"ד, י"ב) לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, דאיך זכו ישראל לראות את כל האותות והמופתים אשר שלחו ד', הלא עדיין לא קבלו את התורה, ואדרבה השר של ים טען כנגדם הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, וכמבואר במדרש (מהלים ט"ו, ה'). ועל זה בא התשובה (א', א') בראשית ברא, ואיתא במדרש

How could
you see
the world
of

ראה
the world
was created
for

(נראה א', א') והובא ברש"י (כאן) שכל העולם נברא בשביל ישראל שנקראו ראשית, ואם כן שפיר היה להם זכות להנצל בזכות עצמם וממילא ראויין הם לראות במפלתן של שונאיהם:

ד. עוד אפשר לפרש בעה"י סמיכות התורה סופה לתחלתה, בדרך הנ"ל באופן אחר קצת, דמפסוק זה חזינן כמה גדולה מעלת המחשבה, דהרי שנינו (אבות פ"ה, מ"א) בעשרה מאמרות נברא העולם, ואמרינן בגמרא (ר"ה ל"ג) בראשית נמי מאמר היא, כלומר דגם המחשבה המרומז בבראשית דסוף מעשה במחשבה תחלה, גם כן נחשב כמאמר כלומר כמעשה, [ואדרבה לפי דברי המפרשים היה אז עיקר הבריאה, ע"י באוה"ח הק' (א', א')], ואם כן כיון דבמחשבה שפיר כבר קבלו עליהם לקבל את התורה בהר סיני, וכדכתיב (שמות ג', י"ב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, ממילא שפיר זכו לראות במפלתן של שונאיהם:

ה. עוד אפשר לפרש בעה"י סמיכות התורה סופה לתחלתה, דהנה רש"י פי' (דברים ל"ד, י"ב) לעיני כל ישראל,

שייבר

ששיבר את הלוחות המתין מרע"ה לעיני כל ישראל, דכ את מעשה הפ והמחולות, על כן דוקא לעיניהם, כד עליהם רושם ויבס מהעגל והמחולה דשכירת הלוחות ו אבל גם טובה היה גודל קלקול העבד וזהו הסמיכות מה בבראשית, ועל דו הק' בתיבת ברא שהחסד כלול בדך שפירשנו בענין שז להלן (אום י

See
you
with
it
and
a
then

This
good
comes
from
here

See
before
Creation

See
before
Creation

ו. עוד אפשר לפ התורה סופה ל פי' (דברים ל"ד, י"ב) ששיבר את הלוחות סמך משה לעשו לשבור את הלוחות הקב"ה, רק היה אלקים וגו', ואיתא (א') והובא ברש"י העולם נברא בש ראשית, ועל כן

How
could
you
decide
to
break

See
before
Creation

See
before
Creation

See
before
Creation

צרכים
ה' על פי
ה' עתה

16

כסא של רגל אחת

ועתה הניחה לי ואעשך לגוי גדול (לב, י)

עיי' בגמ' ברכות (דף לב, א): "א"ד אלעזר, בשעה שאמר הקב"ה למשה ועתה הניחה לי ואעשה אותך לגוי גדול, אמר לפניו רבש"ע ומה כסא של שלש רגלים אינו יכול לעמוד לפניו בשעת כעסך כסא של רגל אחד על אחת כמה וכמה". וברש"י ד"ה שלש רגלים, ז"ל: "אברהם יצחק יעקב".

וצ"ע, מדוע הגדיר משה את עצמו שהוא כסא של רגל אחד, הרי משה הוא צאצא מהאבות ואם כן הוא בבחינת כסא של ארבע רגלים. אלא דצ"ל דאם היה הקב"ה מכלה ח"ו את כלל ישראל, וממשה היה עושה גוי גדול, היה זה נחשב גוי חודש ולא המשך של כנסת ישראל מהאבות.

אולם עדיין יקשה, שהרי עה"פ שאמר הקב"ה אל משה "לך רד כי שחת עמך", הביא רש"י כוהמ' ברכות (לב, א) ז"ל: "רד מגדולתך לא נחתך לך גדולה אלא בשבילם. באותה שעה נתגדה משה מפני דין של מעלה", ע"כ. הרי דכל גדולת משה היא בגלל עם ישראל, ואין זה אח"כ אומר הקב"ה למשה "ואעשה אותך לגוי גדול", כשהמנומנות היא לכאורה שממשה חשוב בעצמו אף בלא כלל ישראל, וצ"ע. ועוד צ"ע, שהרי ישנה בידינו הבטחה שלא יכלה שבט מישראל וכל י"ב השבטים קיימים לעולם, וכדאיאתא בגמ' ב"ב (דף קטן, ב): "גמירי דלא כלה שבטא". וצ"ל דאם חטאו ישראל אז הבטחה זו גם כן בטלה, שהרי אף שנשבע ה' לאבות שירבה זרעם ויתן להם הארץ גם הבטחה זו היתה בטלה כיון שחטאו.

ג

שבירת הלוחות הראשונים

ויתר אף משה וישלך מיזו את הלוחות
וישבר אתם תחת ההר (לב, יט)

נחלקנו חז"ל אם משה שבר את הלוחות בכוונה או שלא נחכוון לשבור את הלוחות אלא שנפל מידיו. לדעת רש"י (סוף זאת הברה ד"ה לעיני כל ישראל) שכתב, ז"ל: "שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנאמר ואשברם לעיניכם והטכיתה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר אשר שברת יישר כחך ששברת" עכ"ל, הרי ששיביר משה הלוחות בכוונה, וז"ה בגמ' שבת פז, א. אבל עיי' בילקוט פ' כי תשא...

ענינה של מידת קודם שיחטא

ורכז שצג) דאיתא: "נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן שפורח וכתב משה ונפל מידיו ונשתברו", עכ"ל.

ורונה שמעתי ממו"ר מרן הגר"ד הלוי סולוביצ'יק שהקשה דלפי המדון הלוחות משום שהכתב פרח מהם וגתמלא מקום שהכתב היה חרות על פ' א"כ בלוחות שניים אחר שהקב"ה מחל לישראל שאמר ה' למשה פסל לך ו אבנים כראשונים וציווהו לעלות בהר, איך היה משה יכול לישא את הלוח בירידתו מן ההר? כשפרח הכתב לא היה יכול לישא את הלוחות שהיו כו בעלייתו שיותר קשה לעלות כנגד כח הכובד מלדות, ומ"מ עלה משה ו שני לוחות האבנים (עיי' דברים לד, ד).

ותירץ על זה, שכשמשנה ראה שפרח הכתב מהלוחות וראה את העגל אכן תשש כוחו, אבל לא מפני שחטר היה כוח פיזי, אלא שמתוך מה שו את העם עובדים ע"ז נשברה רוחו, ולכן נפל הלוחות מידו. אבל בעלייתו שאמר ה' "סלחתי כדברך" ובחמלת ה' היתה התחלה חדשה, הרי נתחדש משה והיה לו אז האומץ והכח לעלות ההרה ולהעלות אותו את לוחות לקבל את התורה עוד הפעם.

ד

ענינה של מידת קודם שיחטא

ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' וגו' (לד, ו)

וברש"י ד"ה ה' ה', וז"ל: "מדת רחמים היא אחת קודם שיחטא וא שיחטא וישוב (ו"ה יז)", עכ"ל.

ושמעתי מידיו רבי דוד ליכטנשטיין שליט"א שביאר בזה, כי מ שיחטא נעדה לעשות שלום בין שני אויבים שהיו פגעים ידידים ואהבים לשעה שקודם הריב. והיחס זה של קודם החטא וקודם שנעשה מרחוק קיים לעולם, ואף שעכשיו הוא מובדל מה', מ"מ המידה של ה' קודם שח ונמשעות הדברים היא שהקב"ה למעלה מהמחלוקת ולא נעשה בעל דין לחוטא, ולכן יש מקום לחזור למצב שהיה קודם, כי בכל מחלוקת כדי לע צריכים להגיע לקודם שקודם המחלוקת כשעדיין היתה שוררת ביניהם א ושלוש ודעות.

וזה מה שאמר יעקב אבינו לשמעון ולוי: "בטודם אל תבוא נפשי . תחד כבודי" (בראשית מט, ו), דאף אחר המחלוקת בין השבטים ואחר מ אפי' יעקב למעלה מהמחלוקת, דכלא זה א"א היה לבנות את בית יעקב ואין יעקב אומר זאת משום שחם לכבודו, אלא כדי שהוא לא יהיה בצד ומתוך כך יוכל לחזור ולאחד את כלל ישראל.

ק"פ פרשת כי תשא

ענינה של מידת 'קודם שיחטא'

קמא

(רמז שצג) דאיתא: "נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן שפורח וכבדו על ידי משה ונפלו מידיו ונשתברו", עכ"ל.

והנה שמעתי ממו"ר מרן הגר"ד הלוי סולוביצ'יק שהקשה דלפי המדרש דכבדו הלוחות משום שהכתב פרח מהם ונתמלא מקום שהכתב היה חרות על הלוחות, א"כ בלוחות שניים אחר שהקב"ה מחל לישראל שאמר ה' למשה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וציוהו לעלות בהר, איך היה משה יכול לישא את הלוחות; דמה בירידתו מן ההר כשפרח הכתב לא היה יכול לישא את הלוחות שהיו כבדים, ק"ו בעלייתו שיותר קשה לעלות כנגד כח הכובד מלרדת, ומ"מ עלה משה ולקח אתו שני לוחות האבנים (עיין דברים לד, ז).

ותירץ על זה, שכשמשה ראה שפרח הכתב מהלוחות וראה את העגל והמחולות אכן תשש כוחו, אבל לא מפני שחסר היה כוח פיזי, אלא שמתוך מה שראה משה את העם עובדים ע"ז נשברה רוחו, ולכן נפלו הלוחות מידו. אבל בעלייתו להר אחר שאמר ה' "סלחתי כדברך" ובחמלת ה' היתה התחלה חדשה, הרי נתחדש כוחו של משה והיה לו אז האומץ והכח לעלות ההרה ולהעלות איתו את לוחות האבן כדי לקבל את התורה עוד הפעם.

❧ ד ❧

ענינה של מידת 'קודם שיחטא'

ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' וגו' (לד, ו)

וברש"י ד"ה ה' ה', וז"ל: "מדת רחמים היא אחת קודם שיחטא ואחת לאחר שיחטא וישוב (ר"ה יז)", עכ"ל.

ושמעתי ממידי רבי דוד ליכטנשטיין שליט"א שביאר בזה, כי מדת 'קודם שיחטא' נועדה לעשות שלום בין שני אויבים שהיו פעם ידידים ואוהבים כדי לחזור לשעה שקודם הריב. והיחס זה של קודם החטא וקודם שנעשה מרוחק מהקב"ה קיים לעולם, ואף שעכשיו הוא מובדל מה', מ"מ המידה של ה' קודם שחטא קיימת, ומשמעות הדברים היא שהקב"ה למעלה מהמחלוקת ולא נעשה בעל דין כביכול עם החוטא, ולכן יש מקום לחזור למצב שהיה קודם. כי בכל מחלוקת כדי לעשות שלום צריכים להגיע לנקודה שקודם המחלוקת כשעדיין היתה שוררת ביניהם אהבה ואחווה ושלוש ורעות.

וזה מה שאמר יעקב אבינו לשמעון ולוי: "בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד כבודי" (בראשית מט, ו), דאף אחר המחלוקת בין השבטים ואחר מכירת יוסף, אני יעקב למעלה מהמחלוקת, דבלא זה א"א היה לבנות את בית יעקב כבתחילה, ואין יעקב אומר זאת משום שחס לכבודו, אלא כדי שהוא לא יהיה בצד במחלוקת, ומתוך כך יוכל לחזור ולאחד את כלל ישראל.

קב"ה למשה ועתה
אל שלש רגלים אינו
נמה וכמה". וברש"י

הרי משה הוא
לא דצ"ל דאם היה
היה זה נחשב גוי

יד כי שחת עמך,
הי לך גדולה אלא
כ. הרי דכל גדולת
יאעשה אותך לגוי
כלל ישראל, וצ"ע.

לכל י"ב השבטים
שבטא". וצ"ל דאם
בית שירבה זרעם

כמו לשבור את
לדי כל ישראל)
אשרם לעיניכם
כרת עכ"ל, הרי
ק"פ כי תשא

ני הדורות

הדור שפיו של ישראל יש להשי"ת, וגם היר והראש ה, ואם כן דין גוף האדם קים והוא חרשות.

נראה מרדכי רבינוביץ זצ"ל אב"ד בני ברק קרני ראם, ח"ב, ע' קע"ח

ד' (קארליץ) דף קמ"ג טו"א ק' רבי אשר מסטאליץ זי"ע

א) את מקום אביו (הרה"ק י"ה, היה קשה על ה'עולם' שב בראש השולחן ולצידו לפשר הדבר, ענהו: "לאו בבוקר נודע לחסיד ההוא

א הראשונה של אביו מרן : עה"פ (דברים לו, ז) ולא ה' ככה, אלא שבאם היו ידוע, כאשר היו הולכים

אנשינו - ארה"ב זצוק"ל זל"ק (תשנ"ח) ע' ל"ו, אות ג'

ה אשר ידעו ה' פנים אל ש רש"י ריש דברים עה"כ, ה"ק, אמר משה, אם אני ה' יטיב לנו, אינו בא אלא שהפיל סיחון ועוג לפניו

אוצרות צדיקי וזאת הברכה וגאונני הדורות תרס"ט

זוה היה דרכו בקודש של הבעש"ט ותלמידיו הקדושים, שהיו משתדלים ומשפיעים טובה וברכה לבני ישראל בכל צרכיהם בגשמיות ועי"ז היה להם השפעה מברקת עליהם ברוחניות, להורות להם את הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון. ולדעתי זהו המעם שאמרו חז"ל בפרקי אבות [א, ב] על ג' דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, בכדי שיוכלו המנהיגים להכניס בלב העולם תורה ועבודת השם, מוכרחים הם גם לגמול חסד אתם ולהיטיב להם בגשמיות ואז ידעו כולם כי את טובתם הם מבקשים ודבריהם יעשו רושם.

וכן מצינו אצל אברהם אבינו ע"ה שאמר הכתוב, ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם [בראשית כא, לג], פרש"י על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה א-לוה לכל העולם, לאחר שאוכלים ושותים אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו וכו'.

וזו שהעידה תוה"ק על משה רבינו, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, מעלתו של משה רבינו ע"ה הי' גם בישראל, דואג לטובתן ומשפיע להם צרכיהם הוא היה אשר ידעו ה' פנים אל פנים, שזהו מדריגת נבואה נשגבה, אליה לא זכה אף איש, ולטובת ישראל עשה כל המופתים אשר שלח ה' לעשות וכו' ועל דרך זה מסיימת תוה"ק ולכל היד החזקה פרש"י, שקבל את התורה, וגם ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, פרש"י נסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא, כי זהו תפקידו של מנהיג ישראל אמיתי, לעסוק בד בבד לטובת בני ישראל בגשמיות וברוחניות.

כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז - קלויזנבורג זצוק"ל
"שפע חיים - מכתבי תורה", ח"ה, ע' קל"ט

חורגל בפי אדמו"ר החתם סופר ז"ל, משה רבינו לא השלים עצמו כחונך, כי משה מת ונקבר בארץ, וחונך לא מת והתהלך חי לעמוד במרום כי נתהפך מאדם למלאך, וההבדל ביניהם שאחרי הסתלקות חונך בא מבול על הארץ כי השאיר אחריו עם לא בינות אבל משה השאיר אחריו ממלכת כהנים וגוי קדוש, ולכן לא קם נביא עוד כמשה, ודפח"ח, וטוב טעם אמת.

הגה"ק רבי חיים סופר זצוק"ל
בעל "מחנה חיים"
"שערי חיים", תהלים (מ"ה, א)

ולכל היד החזקה וגו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל פירש"י לעיני כל ישראל זו שבירת הלוחות. וצ"ע מה טעם סיימה התורה בדבר שמזכיר עוונותיהם של ישראל. ונראה כי התורה מסיימת כאן בשבט הכי גדול, שבט הראה משה רבינו שאב ישראל

אינם ראויים לתורה אזי אין מקום לתורה, ודומה לפסח שכל המנויים שלו נממאו שהזבח נפסל.

ולכן שברי לוחות מונחים בארון, ולכאורה תמוה מה מקום לכך הרי אין קטיגור נעשה סניגור, אבל לדברינו מובן, כי הרי זה מגלה לנו שמלבדי ישראל אין תורה וא"א כלל להחליפם כאומה אחרת, כי יש לדעת שאף שהופיע מפארן חרה משעיר מ"מ גם אם היו מקבלים את התורה היה זה רק מעין ז' המצוות שהיה מוסיף עליהם עד תרי"ג אבל לא שיהיו קשורים עם התורה כישראל ואורייתא.

מכת"י מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל
"מבקשי תורה" (ירושלים תשנ"ז) ח"ב, ע' תקנ"ג